

ISBN: 978-99938-95-39-8

КЊИГА АПСТРАКАТА

ШЕСТА МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА БРЧКО
"ПЕРСПЕКТИВЕ ПАРТНЕРСТВА ВЛАСТИ, ПРИВРЕДЕ И ИНСТИТУЦИЈА
ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У ПОДСТИЦАЊУ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА"

"АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ПРИВРЕДЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ТЕ МОГУЋНОСТИ ЊИХОВОГ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊА"

BOOK OF ABSTRACTS

THE 6TH INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO
"PERSPECTIVES OF PARTNERSHIP BETWEEN THE GOVERNMENT, BUSINESS AND
THE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN FOSTERING ECONOMIC DEVELOPMENT"
"CURRENT ISSUES IN HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND ECONOMY
OF BOSNIA AND HERZEGOVINA AND CAPABILITIES FOR THEIR OVERCOMING"

ICFE-BD[®]2019

ISBN 978-99938-95-39-8

KNJIGA APSTRAKATA

**ŠESTA MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
„PERSPEKTIVE PARTNERSTVA VLASTI, PRIVREDE I
INSTITUCIJA VISOKOG OBRAZOVANJA U PODSTICAJU
EKONOMSKOG RAZVOJA”**

**Tema Konferencije: „AKTUELNI PROBLEMI VISOKOG
OBRAZOVANJA, NAUKE I PRIVREDE BOSNE I
HERCEGOVINE, TE MOGUĆNOSTI NJIHOVOG
PREVAZILAŽENJA”**

BOOK OF ABSTRACTS

**THE 6TH INTERNATIONAL CONFERENCE OF THE
FACULTY OF ECONOMICS BRCKO
“PERSPECTIVES OF PARTNERSHIP BETWEEN THE
GOVERNMENT, BUSINESS AND THE INSTITUTIONS OF
HIGHER EDUCATION IN FOSTERING ECONOMIC
DEVELOPMENT”**

**Conference theme: “CURRENT ISSUES IN HIGHER
EDUCATION, SCIENCE AND ECONOMY OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA AND CAPABILITIES FOR THEIR
OVERCOMING”**

IMPRESUM

GLAVNI I ODGOVRNI UREDNIK
Prof. dr Lazar Radovanović

LEKTOR ZA ENGLISKI JEZIK
Mr Bojan Međedović

KOREKTORI I TEHNIČKI UREDNICI
Mr Lidija Mitrašević
Mr Miodrag Peranović

DIZAJN KORICA
Goran Dostanić

IZDAVAČ
Ekonomski fakultet Brčko
Univerziteta u Istočnom Sarajevu
Studentska 11, Brčko
Tel. + 387 49 233 070, + 387 49 234 940
e-mail: konferencija.efb@gmail.com
web: <http://konferencija.efb.ues.rs.ba>

ZA IZDAVAČA
Prof. dr Lazar Radovanović, dekan Fakulteta

ŠTAMPA
MISIJA, Brčko

TIRAŽ
200 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

330.34(048.3)
338.2(048.3)
658.8(048.3)

МЕЂУНАРОДНА конференција "Перспективе партнерства власти, привреде и институција високог образовања у подстицању економског развоја" (6 ; 2019 ; Брчко [Дистрикт])

Knjiga apstrakata / Šesta međunarodna konferencija "Perspektive partnerstva vlasti, privrede i institucija visokog obrazovanja u podsticanju ekonomskog razvoja". Tema Konferencije: "Aktuelni problemi visokog obrazovanja, nauke i privrede Bosne i Hercegovine, te mogućnosti njihovog prevazilaženja" = Book of Abstracts / The 6th international conference of the Faculty of economics Brčko "Perspectives of partnership of government, business and higher education institutions in fostering economic development". Conference theme: "Current issues in higher education, science and economy of Bosnia and Herzegovina and capabilities for their overcoming" ; [glavni i odgovorni urednik Lazar Radovanović]. - Brčko [Distrikt] : Ekonomski fakultet, 2019 (Brčko [Distrikt] : Misija). - 42 стр. ; 25 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Текст лат. и ћир. - Тираж 200.

ISBN 978-99938-95-39-8

COBISS.RS-ID 8463128

PREDSJEDAVAJUĆI KONFERENCIJE / PRESIDENT OF THE CONFERENCE

Prof. dr Lazar Radovanović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

SEKRETARI KONFERENCIJE / CONFERENCE SECRETARIES

Prof. dr Teodor M. Petrović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Renata Lučić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

NAUČNI ODBOR / SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. dr Lazar Radovanović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Hamid Alibašić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Ljubomir Trifunović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Stevan R. Stević, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Momčilo Poljić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Teodor M. Petrović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Nermina Pobrić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Srđan Lalić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Cviko Jekić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Renata Lučić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Lejla Terzic, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Doc. dr Amira Pobric, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Rade Stankić, Ekonomski fakultet Beograd, Srbija

Prof. dr Aleksandar Grubor, Ekonomski fakultet Subotica, Srbija

Izv. prof. dr. sc. Tunjo Perić, Ekonomski fakultet Zagreb, Hrvatska

Prof. dr. sc. Josip Matejaš, Ekonomski fakultet Zagreb, Hrvatska

Doc. dr. sc. Danijel Mlinarić, Ekonomski fakultet Zagreb, Hrvatska

Prof. dr Radmila Jablan Stefanović, Ekonomski fakultet Beograd, Srbija

Alexander V. Agibalov, PhD, Voronezh State Agrarian University n. a. Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

Ludmila A. Zaporozhtseva, PhD, Voronezh State Agrarian University n. a. Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

Prof. dr Tanja Vujović, Univerzitet u Prištini, Ekonomski fakultet u Kosovskoj Mitrovici, Srbija

Prof. dr Dragana Milenković, Univerzitet u Prištini, Ekonomski fakultet u Kosovskoj Mitrovici, Srbija

Vadim P. Cherdantsev, Dr. Econ. Sci., Professor, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Pryanishnikov, Perm, Russia

Chernikova Svetlana Aleksandrovna, CSc, Management Department, Faculty of Economics and Information Technologies, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Pryanishnikov, Perm, Russia

Plotnikov Andrei Viktorovich, CSc, Management Department, Faculty of Economics and Information Technologies, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Pryanishnikov, Perm, Russia

ORGANIZACIONI ODBOR / ORGANIZING COMMITTEE

Prof. dr Lazar Radovanović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina,
predsjednik

Mr Bojan Međedović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

M.Sc. Miodrag Peranović, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Mr Lidija Mitrašević, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

M.Sc. Dejan Tešić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Mr Ljiljana Tanasić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Mr Vasilijana Mirković, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Mr Snježana Zarić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

Goran Dostanić, Ekonomski fakultet Brčko, Bosna i Hercegovina

SADRŽAJ / CONTENTS

UVOD.....	3
INTRODUCTION	4
Љиљана Танасић, Дејан Тешић, Бојан Међедовић ОЦЕНА ЗАДОВОЉСТВА СВРШЕНИХ СТУДЕНАТА УСЛУГАМА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА БРЧКО.....	5
Ljiljana Tanasić, Dejan Tešić, Bojan Međedović ASSESSMENT OF GRADUATE STUDENT SATISFACTION WITH THE SERVICES OF THE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO	6
Aleksandar Grubor, Ksenija Leković, Nikola Milićević DRUŠTVENA MARKETING ORIJENTACIJA U VISOKOOBRAZOVNIM INSTITUCIJAMA	7
Aleksandar Grubor, Ksenija Leković, Nikola Milićević SOCIAL MARKETING ORIENTATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	8
Aleksandar Agibalov, Ljudmila Zaporožceva, Lazar Radovanović ZAJEDNIČKI PROJEKTI I AKTIVNOSTI NA RAZVOJU DIGITALNE EKONOMIJE I INOVACIJA SRBIJE I RUSIJE.....	9
Alexander Agibalov, Ludmila Zaporozhtseva, Lazar Radovanović JOINT PROJECTS AND DEVELOPMENT ACTIVITIES IN THE FIELD OF DIGITAL ECONOMIES AND INNOVATION OF SERBIA AND RUSSIA	10
Dragana Milenković, Tanja Vujović PRIVREDNI RAZVOJ I INSTITUCIONALNA TRANZICIJA ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA	11
Dragana Milenković, Tanja Vujović ECONOMIC DEVELOPMENT AND INSTITUTIONAL TRANSITION OF THE WESTERN BALKAN COUNTRIES	12
Tunjo Perić METODE VIŠEKRITERIJSKOG RAZLOMLJENO LINEARNOG CILJNOG PROGRAMIRANJA U UPRAVLJANJU SLOŽENIM VIŠERAZINSKIM POSLOVNIM SUSTAVIMA.....	13
Tunjo Perić MULTI-OBJECTIVE LINEAR FRACTIONAL GOAL PROGRAMMING METHODS IN COMPLEX MULTI-LEVEL BUSINESS SYSTEMS MANAGING	14
Vadim P. Čerdancev, Irina V. Valetova STRATEŠKI PRIORITETI U INTERAKCIJI IZMEĐU OBRAZOVNIH USLUGA I TRŽIŠTA RADA AGRO-INDUSTRIJE	15

Vadim P. Cherdantsev, Irina V. Valetova STRATEGIC PRIORITIES IN INTERACTION BETWEEN EDUCATIONAL SERVICES AND AGRO-INDUSTRY LABOR MARKET	16
Svetlana Č. Aleksandrovna, Andrej P. Viktorovič PROCJENA UTICAJA DRUŠTVENIH DOMENA U REZULTATIMA PRETRAŽIVAČA NA VRIJEDNOST KONTEKSTUALNOG ADVERTAJZINGA..	17
Svetlana Ch. Aleksandrovna, Andrei P. Viktorovich IMPACT ESTIMATING OF SOCIAL DOMAINS IN THE SEARCH ENGINE RESULTS PAGES ON THE VALUE OF CONTEXTUAL ADVERTISING	18
Josip Matejaš MP METODA – MOGUĆNOSTI I PRIMJENE U PROCESIMA ODLUČIVANJA ..	19
Josip Matejaš MP METHOD – CAPABILITIES AND APPLICATIONS IN DECISION PROCESSES	20
Radojko Lukić MERENJE EFIKASNOSTI TRGOVINSKIH PREDUZEĆA U SRBIJI POMOĆU DEA MODELA	21
Radojko Lukić MEASURING THE EFFICIENCY OF TRADE COMPANIES IN SERBIA BY DEA MODEL	22
Vasilijana Mirković, Stevan R. Stević EVALUACIJA USPJEŠNOSTI PREDVIĐANJA KRETANJA BROJA TURISTA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE	23
Vasilijana Mirković, Stevan R. Stević EVALUATION OF SUCCESS IN PREDICTION OF TRENDS IN THE NUMBER OF TOURISTS IN THE BRČKO DISTRICT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA	24
Nikola Gluhović ODNOS IMOVINSKE VRIJEDNOSTI BRENDA I PONAŠANJA POTROŠAČA ...	25
Nikola Gluhović RELATIONSHIP OF BRAND EQUITY AND CONSUMER BEHAVIOR.....	26
Teodor M. Petrović, Lazar K. Radovanović PRIMJENA MEĐUNARODNIH OBRAZOVNIH STANDARDA U SISTEMU OBRAZOVANJA RAČUNOVOĐA U BOSNI I HERCEGOVINI	27
Teodor M. Petrović, Lazar K. Radovanović THE APPLICATION OF INTERNATIONAL EDUCATION STANDARDS IN THE ACCOUNTING EDUCATION SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA	28
Danijel Mlinarić, Marko Neveščanin VAŽNOST SUSTAVNOG RIZIKA ZA FUNKCIONIRANJE FINACIJSKOG SUSTAVA.....	29
Danijel Mlinarić, Marko Neveščanin SYSTEMIC RISK IMPORTANCE FOR FINANCIAL SYSTEM FUNCTIONING	30

Nataša Marjanović ZNAČAJ ULASKA BOSNE I HERCEGOVINEH U SVETSKU TRGOVINSKU ORGANIZACIJU	31
Nataša Marjanović THE IMPORTANCE OF BIH'S ACCESSION TO THE WORLD TRADE ORGANIZATION	32
Renata Lučić OBRAČUN TROŠKOVA TOKA MATERIJALA U SLUŽBI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE I UNAPREĐENJA REZULTATA POSLOVANJA.....	33
Renata Lučić MATERIAL FLOW COST ACCOUNTING IN SERVICE OF PROTECTION OF THE ENVIRONMENT AND IMPROVEMENT OF BUSINESS RESULTS	34
Branislava Narančić Joveljić STVARANJE I ODRŽAVANJE KONKURENTSKE PREDNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE NA MEĐUNARODNOM TRŽIŠTU	35
Branislava Narančić Joveljić CREATION AND MAINTENANCE OF COMPETITIVE ADVANTAGE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN INTERNATIONAL MARKET	36
Nataša Marković, Cviko Jekić KVALITET U LON POSLOVIMA	37
Nataša Marković, Cviko Jekić QUALITY IN LOHN BUSINESSES	38
Eldin Ibrahimbašić SPONZORSTVO KAO OBLIK PRIVREDNE PROPAGANDE	39
Eldin Ibrahimbašić SPONSORSHIP AS A FORM OF ECONOMIC PROPAGANDA	40
Dubravka Ninković ZNAČAJ RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA U POSTUPKU ODLUČIVANJA	41
Dubravka Ninković THE IMPORTANCE OF ACCOUNTING INFORMATION IN THE DECISION PROCEDURE	42

UVOD

Ekonomski fakultet Brčko je po šesti put organizator međunarodne konferencije koja svake godine okuplja mnogobrojne autore i stručnjake koji, svaki iz svog ugla, analizira problematiku i daje potencijalna rješenja u okviru definisane teme konferencije. Šesta međunarodna konferencija na temu „Aktuelni problemi visokog obrazovanja, nauke i privrede Bosne i Hercegovine, te mogućnosti njihovog prevazilaženja“ ima za cilj da se sagledaju mogućnosti koje sa sobom nose visokoškolske ustanove i naučna zajednica u kreiranju zdravog i razvojno orijentisanog poslovnog ambijenta u svakom društvu. Ustanove visokog obrazovanja mogu, i trebalo bi da budu, osnova znanja, ali i pokretači promjena, na način da ponude neophodna znanja, kadrove i rješenja za sve probleme privredne zajednice jednog društva. Sa druge strane, privredna zajednica bi trebalo da zna koja su to znanja i kadrovi koja su joj neophodna da ostvari svoje ciljeve u savremenom poslovnom svijetu. Veoma je bitno da ova dva subjekta komuniciraju, kako bi svaki od njih ostvario svoje ciljeve. Udruživanje ustanova visokog obrazovanja sa privrednim subjektima omogućilo bi lakšu komunikaciju među njima, te bolju razmjenu informacija i jasnije predstavljanje problema sa kojima se suočavaju. Takvim partnerstvom obje strane ostvarivale bi svoje prednosti: visokoškolske ustanove mogle bi da prilagode svoje programe potrebama savremenog poslovnog ambijenta, a privredni subjekti bi dobili kadrove koji imaju znanja koju su im neophodna u svakodnevnom poslovanju i suočavanju sa izazovima koje nosi moderni poslovni ambijent. Visokoškolske ustanove, pored navedenog, mogu da budu analitičari trenutnog stanja u privredi, tvorci strategija razvoja društva i privrede, te organizatori raznih aktivnosti na unapređenju poslovnog ambijenta.

Cilj međunarodne konferencije jeste predstavljanje mogućnosti međusobne saradnje u poslovnoj i akademskoj zajednici, analiziranjem trenutnog stanja i pronalaženjem rješenja potencijalnog partnerstva, sa svim prednostima koji ono donosi. Glavni izazov ove konferencije jeste definisati optimalne strategije udruživanja visokoškolskih ustanova i privrednih subjekata. Predstavljene strategije treba da obuhvate analizu trenutnog stanja, mogućnosti i prednosti potencijalnog udruživanja, te načine implementacije strategija i rezultata koji mogu da se ostvare.

Zbornik radova šeste međunarodne konferencije „Perspektive partnerstva vlasti, privrede i institucija visokog obrazovanja u podsticanju ekonomskog razvoja“ svojevrsan je leksikon znanja o navedenoj temi, a činjenica da su ovu temu obrađivali mnogi autori pomaže u njenom boljem razumijevanju i sagledavanju iz više uglova. Apstrakti, predstavljeni u nastavku, daju kratak uvid u razmišljanja autora temi Konferencije.

Dekan Ekonomskog fakulteta Brčko
Univerziteta u Istočnom Sarajevu
Prof. dr Lazar Radovanović

INTRODUCTION

For the sixth time, the Faculty of Economics Brčko organizes an international conference that once a year brings together numerous authors and experts and, each from their own angle, they strive to analyse the problems and provide potential solutions within the defined theme of the Conference. The 6th International Conference: "Current Issues of Higher Education, Science and Economy of Bosnia and Herzegovina and Possibilities for their Overcoming" aims to examine the opportunities that higher education institutions and the scientific community bring with them in creating a healthy and development-oriented business environment in every society. Higher education institutions can, and should, be the basis of knowledge, but also the drivers of change, by offering the necessary knowledge and solutions to all problems that one economic community faces. On the other hand, the business community should know what knowledge and personnel it needs to achieve its goals in the modern business world. It is very important for these two entities to communicate in order for each of them to achieve their goals. Joining higher education institutions with business entities would facilitate easier communication between them, better exchange of information and a clearer presentation of the problems they face. Through such a partnership, both parties would achieve benefits: higher education institutions could adapt their programs to the needs of the modern business environment, and business entities would be provided with the staff that possesses the knowledge they need in their day-to-day operations in order to meet the challenges of the modern business environment. Higher education institutions can, in addition, be analysts of the current state of the economy, creators of strategies for the development of society, and organizers of various activities to improve the business environment.

The aim of the international conference is to present the possibilities of mutual cooperation to both business and academic communities by analysing the current situation and identifying the opportunities for a potential partnership and all the benefits that it can produce. The main challenge of this conference is to define optimal strategies for the association of higher education institutions and business entities. The presented strategies should include number of analyses of the current status, opportunities and benefits of potential cooperation, ways of implementing the strategies and the results that can be achieved.

Proceedings of the 6th International Conference "Perspectives on the Partnership between the Government, Economy and Institutions of Higher Education in Fostering Economic Development" are a kind of lexicon of knowledge, and the fact that this field has been researched by many authors ensures better understanding of the topic and gives an opportunity to approach it from multiple angles. The abstracts presented below give a brief insight into the author's thoughts on the subject.

Dean of the Faculty of Economics Brčko
Lazar Radovanovic, Ph.D

ОЦЈЕНА ЗАДОВОЉСТВА СВРШЕНИХ СТУДЕНАТА УСЛУГАМА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА БРЧКО

Љилјана Танасић

ljiljana.tanasic.efb@gmail.com

Дејан Тешић

dejan.tesic.efb@gmail.com

Бојан Међедовић

bojan.medjedovic.efb@gmail.com

Универзитет у Источном Сарајеву, Економски факултет Брчко

АПСТРАКТ

У раду је извршена анализа оцјена задовољства наставно-образовним и научно-истраживачким услугама Економског факултета Брчко. Спроведена анализа базирала се на резултатима прикупљеним у 2018. години, у оквиру научно-стручног истраживања "Испитивање задовољства свршених студената услугама Економског факултета Брчко", реализованог од стране Економског факултета Брчко.

Путем разматрања личних ставова и искустава примарних корисника услуга извршена је оцјена квалификованости стеченог образовања за проналажење запослења, оцјена омјера важности појединих компонената знања и вјештина за испитанике и доприноса Економског факултета Брчко у том погледу, као и процјена надоградње стручних компетенција кроз научно-истраживачке активности Факултета.

Добијени резултати анализе указали су на позитивну тржишну позиционираност диплома Економског факултета Брчко. При томе, путем сумарног прегледа датих препорука идентификовани су будући правци дјеловања за потребе даљег унапређења квалитета рада ове образовне институције.

Кључне ријечи: Економски факултет Брчко, оцјена задовољства наставно-образовним услугама, оцјена задовољства научно-истраживачким услугама

ASSESSMENT OF GRADUATE STUDENT SATISFACTION WITH THE SERVICES OF THE FACULTY OF ECONOMICS BRCKO

Ljiljana Tanasić

ljiljana.tanasic.efb@gmail.com

Dejan Tešić

dejan.tesic.efb@gmail.com

Bojan Mededović

bojan.medjedovic.efb@gmail.com

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

The paper analyzes satisfaction with both educational and scientific research services of the Faculty of Economics Brčko. The analysis is based on the results obtained in 2018 from a scientific research project titled: "A Survey of the Graduate Students Satisfaction with the Services of the Faculty of Economics Brcko", conducted by the Faculty of Economics Brcko.

By examining the personal attitudes and experiences of the primary beneficiaries of the services, several have been carried out: the assessment of the acquired education's contribution to finding employment, the assessment of the importance of certain components of knowledge and skills (respondents point of view) and the Faculty's contributions in this field, and the assessment of the upgrading of professional competences through the Faculty of Economics' scientific and research activities.

The obtained results of the analysis pointed out the positive market positioning of the diplomas of the Faculty of Economics Brcko. In addition, a summary review of the recommendations identified the activities for further improvement of the quality of this educational institution.

Keywords: Faculty of Economics Brcko, assessment of the satisfaction with teaching and learning services, assessment of the satisfaction with scientific and research services

DRUŠTVENA MARKETING ORIJENTACIJA U VISOKOOBRAZOVNIM INSTITUCIJAMA

Aleksandar Grubor

agrubor@ef.uns.ac.rs

Ksenija Leković

ksenija.lekovic@ef.uns.ac.rs

Nikola Milićević

milicevic.nikola@ef.uns.ac.rs

Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici

APSTRAKT

Mnogobrojne promene u okruženju uticale su na to da se institucije visokog obrazovanja odluče za uvođenje ili povećanje stepena primene marketinga u svom poslovanju. Primenom marketing koncepta ostvaruju se ciljevi visokoobrazovnih institucija, ciljevi njihovih potrošača – studenata ali i širi društveni ciljevi. Rad ima za cilj da ukaže na značaj i neophodnost primene društvene marketing orijentacije uz istovremenu primenu adekvatnog marketing miksa u visokoobrazovnim institucijama. Za potrebe pisanja rada sprovedeno je istraživanje za stolom, korišćeni su sekundarni podaci i metode indukcije, dedukcije, sinteze i analize. Primena marketinga, prvenstveno društveno orijentisanog marketinga, u poslovanju institucija visokog obrazovanja treba da doprinese dobrobiti celog društva.

Ključne reči: marketing, društveno orijentisani marketing, visokoobrazovanje

SOCIAL MARKETING ORIENTATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Aleksandar Grubor

agrubor@ef.uns.ac.rs

Ksenija Leković

ksenija.lekovic@ef.uns.ac.rs

Nikola Milićević

University of Novi Sad, Faculty of Economics in Subotica

milicevic.nikola@ef.uns.ac.rs

ABSTRACT

Numerous changes in the environment influenced higher education institutions to decide to introduce or increase application of marketing as a part of their business. By applying marketing concept three types of goals can be achieved: goals of higher education institutions, goals of their consumers – students and broader goals of society. This paper aims to highlight the importance and necessity of the socially oriented marketing along with simultaneous application of adequate marketing mix in higher education institutions. For the purpose of writing this paper desk research has been conducted, secondary data and methods of induction, deduction, synthesis and analysis were used. With the application of marketing concept, primarily socially oriented marketing, higher education institutions should contribute to the welfare of the whole society.

Keywords: marketing, socially oriented marketing, higher education

ZAJEDNIČKI PROJEKTI I AKTIVNOSTI NA RAZVOJU DIGITALNE EKONOMIJE I INOVACIJA SRBIJE I RUSIJE

Aleksandar Agibalov

agi-64@mail.ru

Ljudmila Zaporožceva

ludan23@yandex.ru

Državni agrarni univerzitet, Voronež, Rusija

Lazar Radovanović

lazar.radovanovic.efb@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko, Univerziteta u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Ovaj rad obuhvata analiziranje bilateralne saradnje između Srbije i Rusije u oblasti digitalne ekonomije i inovacija. Na sastanku, u Moskvi, 2018. godine, srpskog ministra za inovacije i tehnološki razvoj i zamjenika predsjednika Vlade Ruske Federacije za digitalnu ekonomiju, transport i komunikacije dogovorena je saradnja u oblasti digitalizacije industrije, inovacija, Interneta stvari, big data tehnologija i sajber bezbjednosti.

Za ovo istraživanje korišćene su metode deskripcije, komparacije, analize i sinteze. U radu je opisan ruski projekat digitalne ekonomije koji premašuje 24,5 milijarde dolara, od kojih se 15 milijardi dolara planira iz Federalnog budžeta. Projekat, koji se završava 2024. godine, predviđa finansiranje obrazovanja na polju informacionih tehnologija, podizanja digitalne pismenosti i vještačke inteligencije. Rusija će zajedno sa Srbijom realizovati digitalni pilot projekat za pomoć u kretanju ljudi i dostup informacijama građana Srbije u Rusiji i građana Rusije u Srbiji.

Opisani su i analizirani i projekti „Tačka ključanja“ i „Pametni grad“ kao i međunarodna izložba „Ruska digitalna saradnja na univerzitetima“, koja je održana krajem oktobra 2019. godine u Beogradu. Na izložbi su predstavljeni obrazovni programi i perspektivni projekti u oblasti digitalne ekonomije koji se realizuju na nekoliko ruskih univerziteta.

U prvom digitalnom dijalogu Srbije i Rusije, u sklopu posjete predsjednika V. Putina Srbiji, 17. januara 2019. godine, zaključeno je da će inovacije i digitalna ekonomija imati ključnu ulogu u razvoju odnosa Srbije i Rusije u budućnosti.

Ključne riječi: inovacije, digitalna ekonomija, digitalni pilot projekat, big data tehnologije, sajber bezbjednost

JOINT PROJECTS AND DEVELOPMENT ACTIVITIES IN THE FIELD OF DIGITAL ECONOMIES AND INNOVATION OF SERBIA AND RUSSIA

Alexander Agibalov

agi-64@mail.ru

Ludmila Zaporozhtseva

ludan23@yandex.ru

Voronezh State Agrarian University n. a. Emperor Peter the Great, Voronezh, Russia

Lazar Radovanovic

lazar.radovanovic.efb@gmail.com

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

This paper conducts the analysis of bilateral cooperation between Serbia and Russia in the field of digital economy and innovation. At a meeting in Moscow in 2018, the Serbian Minister for Innovation and Technological Development and the Deputy Prime Minister of the Russian Federation for Digital Economy, Transport and Communications agreed on cooperation in the field of industry digitization, innovation, the Internet of things, big data technology and cyber security.

Descriptive, comparative, assay, and synthesis methods were used for this research. The paper describes a Russian digital economy project that excess \$24.5 billion, of which \$ 15 billion is planned to come from the Federal Budget. The project, which ends in 2024, envisages funding for education in the fields of information technology, digital literacy and artificial intelligence. Russia, together with Serbia, will implement a digital pilot project to assist in the movement of people and access to information for citizens of Serbia in Russia and citizens of Russia in Serbia.

The projects "Boiling Point" and "Smart City" are also described and analyzed, as well as the international exhibition "Russian Digital Cooperation at Universities", held at the end of October 2019 in Belgrade. The exhibition presents educational programs and promising projects in the field of digital economy that are being implemented at several Russian universities.

The first digital dialogue between Serbia and Russia, as part of President Vladimir Putin's visit to Serbia on January 17, 2019, concluded that innovation and the digital economy will play a key role in the development of Serbia-Russia relations in the future.

Keywords: innovation, digital economy, digital pilot project, big data technologies, cyber security

PRIVREDNI RAZVOJ I INSTITUCIONALNA TRANZICIJA ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA

Dragana Milenković
dragana.milenkovic@pr.ac.rs

Tanja Vujović
tanja.vujovic@pr.ac.rs

Univerzitet u Prištini, Ekonomski fakultet u Kosovskoj Mitrovici, Srbija

APSTRAKT

Zemlje zapadnog Balkana imaju iza sebe deceniju urušavanja svojih privreda i dve decenije (osamnaest godina) presporog oporavka. Ma kakvo da je istorijsko nasleđe zemalja zapadnog Balkana (dezintegracija jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, vojni sukobi, hiperinflacija, ekonomske sankcije, NATO bombardovanje), najvažnija je efikasnost ekonomskih politika ovih zemalja i izgradnja zdravog institucionalnog ambijenta koji će podsticati privredni rast.

U radu se testira hipoteza da bez razvojnih stabilnih institucija nisu moguće visoke stope privrednog rasta koje će voditi ka održivom razvoju i efikasnom sistemu obrazovanja, kao i obrnuto da bez visokih stopa privrednog rasta nije moguće izgraditi stabilne institucije. Privredni razvoj ovih zemalja posmatramo kroz dva perioda, od 2000-2008. godine, i period nakon izbijanja svetske finansijske krize od 2008-2019. godine. U radu smo došli do zaključka da su ekstraktivne institucije podrivale ekonomski rast zemalja zapadnog Balkana, redistribuirajući ga od većine građana privilegovanoj manjini. Institucionalna neusklađenost je jedan od ključnih faktora rasta korupcije, koja je dovela do povećana nejednakosti u raspodeli dohotka (rast Ginijevog koeficijenta). Institucionalna nerazvijenost i korupcija u zemljama zapadnog Balkana povezani su sa nižim nivoima obrazovanja, zdravstva, socioekonomskog razvoja i "odlivom mozgova".

U radu su korišćeni metodi analize, sinteze, kompilacije i komparacije.

Ključne reči: institucije, tranzicija, razvoj, obrazovanje, zapadni Balkan

ECONOMIC DEVELOPMENT AND INSTITUTIONAL TRANSITION OF THE WESTERN BALKAN COUNTRIES

Dragana Milenkovic
dragana.milenkovic@pr.ac.rs

Tanja Vujovic
tanja.vujovic@pr.ac.rs

University of Pristina, Faculty of Economics in Kosovska Mitrovica, Serbia

ABSTRACT

The west Balkan countries have a decade of the collaps of their economies and two decades (eighteen years) of slow recovery behind them. Whatever the historic heritage of the west Balkan countries may be (the disintegratioun of a common Yugoslavian market, military conflicts, hyperinflation, economic sanctions, NATO bombing), the efficiency of economic policies of these countries and the construction of a healthy institutional environment that will support economic growth is the number one priority.

The hypothesis that is currently being tested is that without stable institutions high economic growth rates which will lead to sustainable growth and efficient education system are not possible, and likewise without high economic growth rates it is not possible to develop stable institutions. We look at the economic growth of these countries throughout two periods, from 2000 to 2008, and the period after the world financial crisis, from 2008 to 2019. We have concluded that extractive institutions have hindered the economic growth of the west Balkan countries, redistributing it from the majority of citizens to the privileged minority. The institutional imbalance is one of the key factors of the rise of corruption, which has lead to increased inequality in the distribution of income (increased Gini coefficient). The institutional underdevelopment and corruption of the west Balkan countries are tied to lower levels of education, healthcare, soicioeconomic development, and „brain drain“.

The methods of analysis, synthesis, compilation, and comparison are used in this paper.

Key words: institutions, transition, development, education, west Balkan

METODE VIŠEKRITERIJSKOG RAZLOMLJENO LINEARNOG CILJNOG PROGRAMIRANJA U UPRAVLJANJU SLOŽENIM VIŠERAZINSKIM POSLOVNIM SUSTAVIMA

Tunjo Perić

tperic@efzg.hr

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

APSTRAKT

U složenim hijerarhijskim poslovnim sustavima odluke se donose po razinama. Na prvoj (najvišoj) razini nalaze se donositelji odluke koji određuju okvire odlučivanja na nižim razinama. Pritom se odlukama nastoje ostvariti postavljeni ciljevi. Na drugoj razini donositelji odluke također imaju svoje ciljeve koji ne moraju biti suglasni s ciljevima donositelja odluke na prvoj razini. Na trećoj razini donositelji odluke imaju ciljeve koji mogu biti u konfliktu s ciljevima donositelja odluke na drugoj i prvoj razini, itd. Donositelji odluke na drugoj razini promatraju ciljeve (odluke) donositelja odluke na prvoj razini i onda donose svoje odluke. Donositelji odluka na trećoj razini promatraju ciljeve donositelja odluke na drugoj razini te donose svoje odluke, itd. Stupanj ostvarenja ciljeva donositelja odluke na prvoj razini ovisi o postavljenim ciljevima donositelja na drugoj razini i obratno. Isto se može primijeniti na višerazinske sustave. To nam ukazuje na složenost upravljanja složenim decentraliziranim hijerarhijskim poslovnim sustavima te na kompleksnost odlučivanja u njima. Efikasno funkcioniranje složenog poslovnog sustava podrazumijeva usklađenost odluka donositelja odluka na svim razinama. Kao pomoćno sredstvo u pripremi i donošenju odluka mogu poslužiti matematičke metode višekriterijskog programiranja. U nekim je situacijama oportuno ciljeve izraziti kroz omjere dviju ekonomskih veličina, pa se mogu primijeniti metode višekriterijskog razlomljeno linearnog programiranja. Ovdje je testirana efikasnost primjene metoda višekriterijskog razlomljeno linearnog ciljnog programiranja na primjeru odlučivanja u složenom hijerarhijskom poslovnom sustavu u kome je odlučivanje organizirano u tri razine. Kao ciljeve donositelja odluke na prvoj razini postavili smo maksimizaciju omjera ukupne proizvodnje i ukupnih troškova te omjera ukupnih investicija u razvoj i ukupnog prihoda. Donositelji odluke na drugoj razini nastoje maksimizirati omjer neto profita i troškova dok donositelji odluke na trećoj razini maksimiziraju omjer zaliha gotovih proizvoda i ukupne proizvodnje te ulaganja u promociju i ukupnih troškova. Dobiveni rezultati ukazuju na mogućnost efikasne primjene navedene metodologije u rješavanju problema upravljanja u složenim hijerarhijskim poslovnim sustavima.

Ključne riječi: upravljanje, složeni hijerarhijski poslovni sustavi, višekriterijsko razlomljeno linearno programiranje, ciljno programiranje

MULTI-OBJECTIVE LINEAR FRACTIONAL GOAL PROGRAMMING METHODS IN COMPLEX MULTI-LEVEL BUSINESS SYSTEMS MANAGING

Tunjo Perić

tperic@efzg.hr

Faculty of Economics, University of Zagreb

ABSTRACT

In complex hierarchical business systems, decisions are made on hierarchical levels. Decision makers at the first (highest) level determine the decision making frameworks of the lower level decisions in accordance with their goals. At the second level, decision makers also have their goals, which may not be consistent with the goals of the first level decision makers. At the third level, decision makers have goals that may conflict with the goals of the second and first level decision makers, etc. Second level decision makers observe the goals (decisions) of the first level decision makers and then make their decisions. Third level decision makers look at the goals of the second level decision makers and make their own decisions, etc. The degree of achievement of the first level decision makers depends on the second level goals set and vice versa. The same can be applied to multilevel systems. This shows us the complexity of complex decentralized hierarchical business systems managing and the complexity of decision making in them. The effective functioning of a complex business system implies the consistency of decision makers at all levels. Mathematical methods of multi-objective programming can serve as an aid in the decision making process. In some situations it is opportune to express goals through the ratios of two economic quantities, so that multi-objective linear fractional programming methods can be applied. Here, the effectiveness of the application of multi-objective linear fractional goal programming methods was tested using the example of decision-making in a complex hierarchical business system in which decision-making is organized in three levels. We set the maximization of the ratio of total production to total costs as well as the ratio of total investment in development and total revenue as the goals of the first level decision makers. Level 2 decision makers strive to maximize the ratio of net profit to cost while level 3 decision makers maximize the ratio of inventories of final products to total production and promotion and total cost. The obtained results indicate the possibility of effective application of the mentioned methodology in solving the problems of management in complex hierarchical business systems.

Key words: managing, complex hierarchical business systems, multi-objective linear fractional programming, goal programming.

STRATEŠKI PRIORITETI U INTERAKCIJI IZMEĐU OBRAZOVNIH USLUGA I TRŽIŠTA RADA AGRO-INDUSTRIJE

Vadim P. Čerdancev

doktor ekonomskih nauka, profesor Odsjeka za menadžment,

Irina V. Valetova

student master studija

Permski državni agrotehnološki univerzitet nazvan po akademiku

D. N. Prianišnikovu, Perm, Rusija

APSTRAKT

U radu se razmatraju strateški prioriteti interakcije između tržišta rada i tržišta obrazovnih usluga s ciljem ispravljanja neravnoteže na tržištu rada u oblasti poljoprivrede. Studija je provedena na temelju skupa opštih naučnih metoda pomoću strateške i sociološke analize. Utvrđeni su glavni strateški prioriteti interakcije između tržišta rada i tržišta obrazovnih usluga radi poboljšanja konkurentnosti diplomaca strukovnog obrazovnog sistema na savremenom tržištu rada. U radu se ističe uloga neformalnog obrazovanja u osiguravanju ljudskog razvoja kao učesnika u radu.

Ključne riječi: tržište obrazovnih usluga, tržište rada, sektor poljoprivredne ekonomije, strateški prioritet, neformalno obrazovanje.

STRATEGIC PRIORITIES IN INTERACTION BETWEEN EDUCATIONAL SERVICES AND AGRO-INDUSTRY LABOR MARKET

Vadim P. Cherdantsev, Dr. Econ. Sci., Professor,
Management Department

(e.mail)

Irina V. Valetova, Master's Degree Student,
Perm State Agro-Technological University named after Academician
D.N. Pryanishnikov, Perm, Russia

ABSTRACT

The paper considers the strategic priorities of the interaction between the labor market and the educational services market aimed at correcting the imbalance in the labor market in the field of agriculture. The study was conducted on the basis of a set of general scientific methods using strategic and sociological analysis. The main strategic priorities of interaction between the labor market and the educational services market in order to improve the competitiveness of graduates of the vocational education system in the modern labor market have been identified. The paper highlights the role of informal education in ensuring human development as a subject of labor.

Key words: educational service market, labor market, agricultural economy sector, strategic priority, informal education.

PROCJENA UTICAJA DRUŠTVENIH DOMENA U REZULTATIMA PRETRAŽIVAČA NA VRIJEDNOST KONTEKSTUALNOG ADVERTAJZINGA

Svetlana Č. Aleksandrovna

(e-mail)

Andrej P. Viktorovič

Odsjek za menadžment, Fakultet ekonomije i informacionih tehnologija, Permski državni agrotehnološki univerzitet nazvan po akademiku D. N. Prianišnikovu, Perm, Rusija

APSTRAKT

U radu se razmatraju karakteristike stranica rezultatata upita na pretraživaču i predlaže novi pristup analizi podataka o upitima. Predložena hipoteza je da prisustvo netematskih neprofitnih društvenih mreža ili društvenih domena u rezultatima pretraživanja ukazuje na to da su «upiti» informativni. Upiti o informacijama imaju niže troškove po kliku kod rezultata pretraživanja kontekstualnog oglašavanja u usporedbi s komercijalnim upitima. Za provjeru dobivenih rezultata provedena je regresijska analiza pomoću alata Excela.

Ključne riječi: društvena mreža, digitalna ekonomija, kontekstualno oglašavanje, optimizacija za pretraživače, marketing pretraživanja, internet marketing.

IMPACT ESTIMATING OF SOCIAL DOMAINS IN THE SEARCH ENGINE RESULTS PAGES ON THE VALUE OF CONTEXTUAL ADVERTISING

Chernikova Svetlana Aleksandrovna, CSc

Plotnikov Andrei Viktorovich, CSc

Management Department, Faculty of Economics and Information Technologies, Perm State Agro-Technological University named after Academician D.N. Pryanishnikov.
614990. Perm, st. Petropavlovskaya, 23

ABSTRACT

The paper considers the features of search engine results pages and proposes a new approach to queries data analysis. The proposed hypothesis is that the presence of non-thematic non-profit social networks or social domains in search results indicates that the «queries» is informational. Information queries have a lower cost per click in contextual advertising search engine results pages in comparison with commercial queries. To verify the results obtained, a regression analysis was performed using Excel tools.

Keywords: social network, digital economy, contextual advertising, search engine optimization, search marketing, internet marketing.

MP METODA – MOGUĆNOSTI I PRIMJENE U PROCESIMA ODLUČIVANJA

Josip Matejaš

jmatejas@efzg.hr

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

APSTRAKT

Matematička formulacija različitih procesa odlučivanja u praksi većinom se svodi na problem optimizacije jednog ili više ciljeva uz zadana ograničenja, dakle na problem višekriterijske optimizacije. Iako postoje brojne metode za rješavanje tog problema, prisutna su otvorena pitanja kako s praktičnog tako i s teorijskog aspekta. Većina metoda uključuje složene postupke rješavanja, osobito u slučaju većeg broja ciljeva, teško razumljive donositeljima odluka a što umanjuje njihovo povjerenje u dobivene rezultate.

Zbog toga predlažemo relativno novu MP metodu, numerički jednostavnu bez obzira na broj ciljeva. Metoda je iterativna i temelji se na principima teorije igara. U svakom koraku metode dobiva se jedinstveno rješenje koje uvažava postavljena očekivanja (aspiracije) za pojedine ciljeve u okviru danih ograničenja. Pomoću objektivnih indikatora mjeri se (ne)realnost postavljenih očekivanja a što omogućava definiranje pravilne strategije u narednim koracima (iteracijama) metode. Na taj se način kristaliziraju postupci koje je potrebno poduzeti da bi se postupno došlo sve bliže rješenju koje je zadovoljavajuće za sve postavljene ciljeve. Zbog svega navedenog donositelji odluka mogu u svakoj fazi postupka razumjeti razloge zašto je dobiveno rješenje takvo te što je potrebno učiniti da se ono poboljša u željenom smjeru. Metoda također otkriva ukoliko takva poboljšanja u okviru zadanih ograničenja nisu moguća.

Razvijena je numerička metoda za linearni, linearno razlomljeni i općeniti nelinearni problem višekriterijske optimizacije uz linearna ograničenja te jednostavna grafička metoda za ove probleme s dvije varijable. Ekonomska primjena ilustrirana je primjenom metode na problem raspodjele u sklopu kojeg je predložen investicijski model za ekonomski oporavak.

Ključne riječi: višekriterijska optimizacija, MP metoda, iteracije, raspodjela

MP METHOD – CAPABILITIES AND APPLICATIONS IN DECISION PROCESSES

Josip Matejaš

jmatejas@efzg.hr

Faculty of Economics, University of Zagreb

ABSTRACT

The mathematical formulation of different decision-making processes in practice is mostly reduced to the problem of optimization of one or more goals with given constraints, that is, the problem of multi-criteria optimization. Although there are numerous methods for solving this problem, there are open questions from both practical and theoretical points of view. Most methods involve complex decision-making processes, especially in the case of multiple goals, which are difficult for the decision-makers to understand and which diminishes their confidence in the results obtained.

Therefore, we propose a relatively new MP method, numerically simple regardless of the number of goals. The method is iterative and it is based on the principles of game theory. Each step of the method provides a unique solution that respects the stated expectations (aspirations) for the individual goals, within the given limits. Objective indicators measure (un)reality of the stated expectations, which allows defining the right strategy in the next steps (iterations) of the method. This will crystallize the moves that need to be taken to gradually come closer to a solution that is satisfactory for all the goals. For all these reasons, decision makers can understand at every stage of the process why the solution obtained is such and what needs to be done to improve it in the desired direction. The method also detects if such improvements are not possible within the given constraints.

A numerical method for a linear, linearly fractured, and general nonlinear multicriteria optimization problem with linear constraints has been developed with a simple graphical method for these two-variable problems. Economic application is illustrated by the application of the method to the allocation problem, in which an investment model for economic recovery is proposed.

Keywords: multi-objective optimization, MP method, iterations, distribution

MERENJE EFIKASNOSTI TRGOVINSKIH PREDUZEĆA U SRBIJI POMOĆU DEA MODELA

Radojko Lukić

rlukic@ekof.bg.ac.rs

Ekonomski fakultet, Univerziteta u Beogradu

APSTRAKT

U ovom radu istražujemo efikasnost trgovinskih preduzeća u Srbiji pomoću DEA modela. U zavisnosti od primenjenog DEA modela različiti su dobiveni rezultati efikasnosti najvećih prema poslovnim prihodima trgovinskih preduzeća u Srbiji. No, bez obzira na to, u celini posmatrano zadovoljavajuća je efikasnost trgovinskih preduzeća u Srbiji. Na to su pozitivno uticali poboljšani opšti ekonomski uslovi privređivanja, niža kamatna stopa, smanjena nezaposlenost, stabilan devizni kurs, sve veći dolazak stranih maloprodajnih lanaca, i ubrzana digitalizacija poslovanja.

Ključne reči: efikasnost, faktori, trgovina, Srbija, DEA modeli

Jel klasifikacija: L81, M31, M41, O32

MEASURING THE EFFICIENCY OF TRADE COMPANIES IN SERBIA BY DEA MODEL

Radojko Lukić

rlukic@ekof.bg.ac.rs

Faculty of Economics, University Belgrad

ABSTRACT

In this paper, we investigate the efficiency of trading companies in Serbia using the DEA model. Depending on the DEA model used, the efficiency results obtained by the largest trading companies in Serbia, according to the operating income, are different. Nevertheless, the overall efficiency of Serbian trading companies is satisfactory overall. This was positively influenced by improved optimum economic conditions, lower interest rates, reduced unemployment, a stable exchange rate, the increasing arrival of foreign retail chains, and accelerated business digitization.

Keywords: efficiency, factors, trade, Serbia, DEA models

Jel classification: L81, M31, M41, O32

EVALUACIJA USPJEŠNOSTI PREDVIĐANJA KRETANJA BROJA TURISTA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

Vasilijana Mirković

vasilijana.mirkovic.efb@gmail.com

Stevan R. Stević

stevan.stevic.efb@gmail.com

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Ekonomski fakultet Brčko

ABSTRAKT

Postoji veliki broj metoda predviđanja zasnovanih na statističkoj analizi vremenskih serija, pri čemu je cilj ocjena buduće vrijednosti posmatrane pojave sa što manjom greškom. Istorijski posmatrano, prvi i još uvijek najzastupljeniji metod koji se pojavljuje u statističkoj analizi vremenskih serija (dvadesetih godina prošlog vijeka) je metod dekompozicije, koji je upravo zbog toga i dobio naziv "klasični metod". Ovaj metod polazi od pretpostavke da je vremenska serija komponovana na aditivan ili multiplikativan način od četiri komponente: trenda, ciklične, sezone i slučajne komponente. Međutim, budući da upotreba globalnog trenda čiji su koeficijenti konstantni u cijelom posmatranom periodu, često nije davala precizne rezultate, početkom šezdesetih godina prošlog vijeka predložene su nove metode, tzv. metode eksponencijalnog izravnjanja.

U radu se pokušava primjenom odgovarajućih pokazatelja (srednja apolutna i standardna greška prognoze) odgovoriti na pitanje koji metodi pružaju veću preciznost u ocjeni broja turista u Brčko distriktu BiH. Ovo istraživanje se naslanja na rezultate sličnog istraživanja koje je sprovedeno 2009. godine kada je utvrđeno da je kretanje broja turista u Brčko distriktu pod dejstvom sezone komponente uz uočenu dugoročnu tendenciju, odnosno približnu prilagođenost posmatranih podataka funkciji paraboličnog trenda. Pri tome će se takođe donijeti zaključci o tome da li i u kojoj mjeri je došlo do promjena u varijacijama posmatrane pojave ne samo po godinama, već i po kvartalima, odnosno da li je još uvijek prisutan uočeni ujednačen ritam.

Ključne riječi: ukupan broj turista, broj noćenja turista, metod dekompozicije, metodi izravnjanja, uspješnost predviđanja

EVALUATION OF SUCCESS IN PREDICTION OF TRENDS IN THE NUMBER OF TOURISTS IN THE BRČKO DISTRICT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Vasilijana Mirković

vasilijana.mirkovic.efb@gmail.com

Stevan R. Stević

stevan.stevic.efb@gmail.com

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

There is a great number of prediction methods based on the statistical analysis of time series, where the goal is that the evaluation of the future value of the observed occurrence has the smallest possible error. Observed historically, first and still the most used method in the statistical analysis of time series (from the twenties of the last century), is the decomposition method, which exactly because of that got the title "classical method". This method starts from the presumption that the time series is composed in an additive or multiplicative manner out of four components: trend, cyclical, seasonal and random component. However, since the use of global trends, whose coefficients are constant in the entire observed period, often fails to provide precise results, at the beginning of the sixties of the last century, new methods were proposed, so-called exponential alignment methods.

This paper is attempting, with the use of the appropriate indicators (mean absolute and standard prognostic error), to answer the question which methods provide higher accuracy in evaluation of the number of tourists in the Brčko District of BiH. This research relies on the results of the similar research which was conducted in 2009 when it was determined that the trends in the number of tourists in the Brčko District are under the effect of the seasonal component with noticed long-term tendency, i.e. approximate adjustment of the observed data to the function of the parabolic trend. Here, the conclusions will be made if, and to what extent, there are changes in the variations of the observed occurrence not only by years but also by quarters, i.e. is the noticed equalized rhythm still present.

Keywords: total number of tourists, number of overnight stays by tourists, decomposition method, alignment method, prediction of success

ODNOS IMOVINSKE VRIJEDNOSTI BRENDA I PONAŠANJA POTROŠAČA

Nikola Gluhović

nikola.gluhovic@yahoo.com

Ekonomski fakultet Pale Univerziteta u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Odgovarajuća procjena imovinske vrijednosti brenda zasnovane na potrošaču omogućava duboko razumijevanje uticaja brenda na ponašanje kupaca. Svrha rada usredsređuje se na proučavanje uticaja i povezanosti imovinske vrijednosti brenda (*brand equity*) i ponašanja potrošača. Izvedeni cilj rada prepoznaje se u formulisanju konceptualnog okvira koji će unaprijediti razumijevanje odnosa koji postoji između elemenata imovinske vrijednosti brenda i kupovnog ponašanja potrošača.

Primjena Aakerovog modela imovinske vrijednosti brenda poslužiće kao okvir za osmišljavanje povezanosti između imovinske vrijednosti brenda i ponašanja potrošača. U današnjem poslovnom svijetu potrošač se suočava sa širokim spektrom izbora proizvoda iz čega proizilazi da je važno za preduzeće da identifikuje faktore i potrošačke trendove koji podstiču potrošače na kupovinu. Potrošač predstavlja temeljnu odrednicu poslovanja preduzeća ako se uzme u obzir kontekst poslovne aktivnosti. Drugim riječima, kompanije trebaju prvo prepoznati i razumijeti reakciju potrošača na brendirani proizvod. Istraživanje je sprovedeno korišćenjem anketnog upitnika na uzorku od 136 ispitanika na području Istočnog Sarajeva s ciljem utvrđivanja uticaja imovinske vrijednosti brenda na ponašanje potrošača. Za potrebe analize prikupljenih podataka primjenjen je *t* test i deskriptivne metode.

Ključne riječi: imovinska vrijednost brenda, ponašanje potrošača, preferencije brenda

RELATIONSHIP OF BRAND EQUITY AND CONSUMER BEHAVIOR

Nikola Gluhović

nikola.gluhovic@yahoo.com

Faculty of Economics Pale, University of East Sarajevo

ABSTRACT

Adequate assessment of consumer-based brand equity enables a deep understanding of the impact of brand on customer behavior. The purpose of the paper focuses on the study of the impact and correlation of brand equity and consumer behavior. The derived purpose of the work is recognized in formulating a conceptual framework that will enhance the understanding of the relationship that exists between the elements of brand equity and consumer purchasing behavior.

Applying Aaker's brand equity model will serve as a framework for making sense of the link between brand equity and consumer behavior. In today's business world, consumers are faced with a wide range of product choices, which makes it important for a business to identify factors and consumer trends that drive consumers to buy. The consumer is a fundamental determinant of the business of the company if the context of the business activity is taken into account. In other words, companies need to first recognize and understand the consumer response to a branded product. The survey was conducted using a survey questionnaire on a sample of 136 respondents in the East Sarajevo area to determine the impact of brand equity on consumer behavior. A *t* test and descriptive methods were applied to analyze the data collected.

Keywords: brand equity, consumer behavior, brand preferences

PRIMJENA MEĐUNARODNIH OBRAZOVNIH STANDARDA U SISTEMU OBRAZOVANJA RAČUNOVOĐA U BOSNI I HERCEGOVINI

Teodor M. Petrović

teodor.petrovic.efb@gmail.com

Lazar K. Radovanović

lazar.radovanovic.efb@gmail.com

Univerzitet u istočnom Sarajevu, Ekonomski fakultet Brčko

APSTRAKT

Pred računovodstvenu profesiju postavljaju se visoki standardni u uslovima složenih poslovnih transakcija, internacionalizacije poslovanja, primjene novih informacionih tehnologija i česte promjena računovodstvene regulative i zakonskih propisa. Da bi računovođe mogle kvalitetno odgovoriti brojnim izazovima moraju imati kvalitetno obrazovanje, dobru osnovu računovodstvenih znanja i vještina i kontinuirano usavršavanje. Međunarodni računovodstveni standardi, Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja i Međunarodni obrazovni standardi postavljaju mjerila kvaliteta u oblikovanju inicijalnog programa obrazovanja računovođa i programa kontinuiranog učenja i profesionalnog razvoja računovodstvene profesije. Cilj rada je da se istraže i analiziraju potrebni uslovi za sticanje sertifikata i licence za obavljanje računovodstvenih poslova u Bosni i Hercegovine.

Analiza regulatornog okvira, studijskih programa visokoškolskih ustanova, i karakteristika obrazovnog procesa, koje su povezane sa sticanjem znanja i vještina za buduće profesionalne računovođe, pokazuje da postoje razlike u formalnom obrazovanju, kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji i usavršavanju računovođa. Usvojena pravila obrazovanja u Bosni i Hercegovine stvorila su pretpostavke za kvalitetan razvoj budućih računovođa. Visok nivo stručnosti i kompetentnosti jedan je od osnovnih uslova i pretpostavki kvalitetnog obavljanja računovodstvenih poslova. Metodom analize i komparacije studijskih programa utvrđeno je da postoje značajne razlike u postupku redukcije ispita za sticanje računovodstvenih profesionalnih zvanja na visokoškolskim ustanovama u Bosni Hercegovini. Zaključeno je da je neophodno standardizovati sistem formalnog obrazovanja profesionalnih računovođa izradom, usvajanjem i provođenjem međunarodnih standarda edukacije propisivanjem zahtjeva za ulazak u programe profesionalne računovodstvene edukacije, inicijalnog profesionalnog razvoja i kontinuiranog profesionalnog razvoja budućih računovođa.

Ključne riječi: međunarodni obrazovni standardi, profesionalne računovođe, sertifikovanje, sistem obrazovanja

THE APPLICATION OF INTERNATIONAL EDUCATION STANDARDS IN THE ACCOUNTING EDUCATION SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Teodor M. Petrović

teodor.petrovic.efb@gmail.com

Lazar K. Radovanović

lazar.radovanovic.efb@gmail.com

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

The accounting profession is facing high standards in the context of complex business transactions, internationalization of business, application of new information technologies and frequent changes in accounting regulations. In order to respond to many challenges, the accountants must go through quality education, a sound foundation of accounting knowledge, skills and continuous training. International Accounting Standards, International Financial Reporting Standards, and International Education Standards set the benchmarks for designing an initial accountant education program and a continuing learning and professional development program for the accounting profession. The aim of this paper is to investigate and analyze the necessary conditions for obtaining a certificate and license to perform accounting operations in Bosnia and Herzegovina.

The analysis of the regulatory framework, the study programs of higher education institutions and the characteristics of the education process, which are related to the acquisition of knowledge and skills for future professional accountants, shows that there are differences in formal education, continuing professional education and training for accountants. The adopted education rules in Bosnia and Herzegovina have created the preconditions for the quality development of future accountants. A high level of expertise and competence is one of the basic conditions and prerequisites for quality accounting performance. The method of analysis and comparison of study programs discovered significant differences in the process of reducing the examinations for acquiring accounting professional titles at higher education institutions in Bosnia and Herzegovina. It was concluded that it is necessary to standardize the system of formal education for professional accountants by developing, adopting and implementing international standards of education by prescribing requirements for entry into professional accounting education programs, initial professional development and continuing professional development of future accountants.

Keywords: international education standards, profesional accountants, certification, education system

VAŽNOST SUSTAVNOG RIZIKA ZA FUNKCIONIRANJE FINANCIJSKOG SUSTAVA

Danijel Mlinarić

dmlinaric@efzg.hr

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marko Neveščanin

nevescanin11@gmail.com

student

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

APSTRAKT

Prije globalne financijske krize 2008./2009. godine sistemski rizici nisi bili u fokusu znanstvenika i istraživača. Nakon velike disrupcije na svjetskim financijskim tržištima, dolazi do značajnih promjena u percepciji važnosti sustavnog rizika. Cilj promatranja sustavnih rizika je uočavanje i sprečavanje moguće krize te ublažavanje njezinih efekata ukoliko nastupi njena materijalizacija. Financijske sustave proteklih godina obilježili su procesi globalizacije, financijske liberalizacije i integracije te sve brži tehnološki napredak. Upravo financijska liberalizacija je postala jedan od izvora sustavnog rizika, dok je integracija povećala njezin doseg, a tehnološki razvoj i novi financijski proizvodi njezino širenje. Sustavni rizik definiran je na mnogo načina. Sve definicije imaju isti nazivnik da prikazuju sustavne rizike kao niz nepovoljnih pojava koje mogu uzrokovati nestabilnosti u financijskom sustavu. Najveći utjecaj na širenje sustavnih rizika imaju sustavno važne financijske institucije, a mjerimo ih pomoću čitavog niza indikatora i indeksa koji su konstruirani na različitim modelima. Sustavno važne financijske institucije važne su jer se poteškoće u njihovom poslovanju mogu „preliti“ na ostale financijske i nefinancijske institucije, a samim time i na cjelokupno gospodarstvo. U ovom radu prikazani su modeli i vrednovanja sustavnog rizika s posebnim osvrtom na financijske sustave Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije, što uključuje i regulativne okvire uspostavljene kao posljedica promjena nastalih u financijskim sustavima. Ocjenjeno je trenutno stanje po pitanju materijalizacije sustavnog rizika u Republici Hrvatskoj kao važne determinante efikasnog funkcioniranja financijskog sustava.

Ključne riječi: sustavni rizik, financijski sustav, indikatori sustavnog rizika, regulatorni okvir

SYSTEMIC RISK IMPORTANCE FOR FINANCIAL SYSTEM FUNCTIONING

Danijel Mlinarić

dmlinaric@efzg.hr

Faculty of Economics, University of Zagreb

Marko Neveščanin

nevescanin11@gmail.com

student

Faculty of Economics, University of Zagreb

ABSTRACT

Before the global financial crisis in 2008./2009. systemic risks were not in the focus of scientists and practitioners. After the mentioned disruption in global financial markets, significant turnover has happened. The goal of systemic risk investigation is to detect and prevent a possible financial crisis and to mitigate its effects when it comes to it. The financial system of the past years has experienced the processes of globalization, financial liberalization and integration, and ever-faster technological progress. It is financial liberalization that has become one of the sources of systemic risk, integration has increased its reach, and technological development and new financial products are expanding it. System risk has many perspectives and a lot of angles. All definitions have a common view of systemic risks as a series of adverse events that can cause instability in the financial system. Systemically important financial institutions have the greatest influence on the spread of systemic risks since difficulties in their operations can be “spilled over” to other institutions, and thus to the entire economy. We can measure systemic risks using indicators and models. This paper presents an analysis of the models and indicators of the systemic crisis with the evaluation of the financial systems of the United States of America and the European Union. Special remarks have given on their regulatory frameworks. We also evaluate the possibility of materialization of systemic risk in the Republic of Croatia.

Keywords: systemic risk, financial system, systemic risk indicators, regulatory framework

ZNAČAJ ULASKA BOSNE I HERCEGOVINEH U SVETSKU TRGOVINSKU ORGANIZACIJU

Nataša Marjanović

natasa.marjanovic@hotmail.com

Visoka poslovna škola strukovnih studija "Čačak" u Beogradu

APSTRAKT

U radu se analizira proces pristupanja u punopravno članstvo Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO) koji je otpočeo još davne 1999. godine kao jedan od primarnih ciljeva spoljne politike BiH. Težište rada stavljeno je na koristi, koje bi BiH imala u vidu olakšanog pristupa tržištu zemalja članica STO i ispunjenja jednog od ključnih uslova u pregovorima za pristupanje Evropskoj uniji. Obzirom da je BiH uvozno zavisna zemlja sa visokim spoljnotrgovinskim deficitom, stupanje u STO pojednostavilo bi uspostavljanje trgovinskih tokova sa novim partnerima i primenu izvozno orijentisanog modela rasta privrede.

Multilateralni pregovori koji se odvijaju pod okriljem STO nude potencijal za održavanje dugoročnog rasta, stimulisanja trgovine i investicija i održivog privrednog razvoja. Članstvo u STO omogućava svim državama članicama pod jednakim uslovima pristup tržištu od oko 7 milijardi ljudi koje obuhvata 98% svetske trgovine. BiH kao mala država nije u stanju da sa nacionalnim kapacitetima samostalno aktivno stvara, razvija i održava ekonomske odnose sa državama širom sveta, pa bi ulazak u STO omogućio domaćim preduzećima da pod znatno povoljnijim uslovima izvoze i u države sa kojima nema već sklopljene sporazume o trgovinskim odnosima. Za Bosnu i Hercegovinu članstvo u STO je velika razvojna šansa jer znači značajno podizanje rejtinga zemlje i donosi i investicije

Ključne reči: STO, međunarodna trgovina, liberalizacija, privredni rast, Evropska unija.

THE IMPORTANCE OF BIH'S ACCESSION TO THE WORLD TRADE ORGANIZATION

Nataša Marjanović

natasa.marjanovic@hotmail.com

Higher Business School of Professional Studies “Čačak” in Belgrade

ABSTRACT

The paper analyzes the process of accession to full membership in the World Trade Organization (WTO), which began back in 1999 as one of the primary goals of BiH's foreign policy. The focus of the paper are the benefits that BiH would get in terms of facilitating market access for WTO member countries and fulfilling one of the key conditions in the EU accession negotiations. Given that BiH is an import dependent country with a high foreign trade deficit, joining the WTO would make it easier to establish trade flows with new partners and to apply an export-oriented model of economic growth.

Multilateral negotiations under the auspices of the WTO offer the potential to sustain long-term growth, stimulate trade and investment, and sustainable economic development. WTO membership gives all member states equal access to the market of around 7 billion people, which accounts for 98% of world trade. BiH, as a small country, is unable to actively, with national capacities, actively create, develop and maintain economic relations with countries around the world, so entry into the WTO would allow domestic companies to export under more favourable conditions to countries with no trade agreements already concluded. WTO membership is a great development opportunity for Bosnia and Herzegovina because it means a significant increase in the country's rating and brings investment

Keywords: WTO, international trade, liberalization, economic growth, European Union.

OBRAČUN TROŠKOVA TOKA MATERIJALA U SLUŽBI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE I UNAPREĐENJA REZULTATA POSLOVANJA

Renata Lučić

renata.lucic@efb.ues.rs.ba

Ekonomski fakultet Brčko

APSTRAKT

Uprkos samododijeljenoj tituli najsuperiornijeg bića na planeti, čovjek (lat. homo sapiens – umni čovjek) je svojim odnosom prema prirodi dokazao da njegov um ipak nije dorastao izazovu koji je pred njega postavljen. Prevelik pritisak tereta superiornosti na pleća industrijski razvijenog društva doveo je do toga da je moderna civilizacija izgubila onu iskonsku vezu s prirodom koja je postojala od najranijih početaka ljudske vrste. U suludoj trci za što većim profitom nisu, i još uvijek se ne biraju sredstva, bez obzira na posljedice koje se proizvode. Koliko su dramatične razmjere posljedica antropogenih aktivnosti pokazao je i posljednji izvještaj UN-ove Međuvladine naučno-političke platforme o bioraznolikosti i uslugama ekosistema (IPBES). U ovom do sada najozbiljnijem upozorenju ikada objavljenom se navodi, da je ljudski rod najopasnija prijetnja za planet od njegovog nastanka, te da su ljudske aktivnosti uzročnik šestog masovnog izumiranja vrsta koje se u ovom momentu događa na Zemlji, koje će u nekoliko narednih desetljeća dovesti do nestanka oko milion biljnih i životinjskih vrsta. Pored ovoga, u izvještaju se identifikuju tzv. „novi rizici“ za ljudske živote i imovinu u koje se ubrajaju zagađenje zraka, potresi, suše, razorni požari, poplave, bolesti i klimatske promjene. Jedan od najvažnijih koraka u borbi za očuvanje života na Zemlji kakvog poznajemo je širenje informacija. S tim u vezi je i pokušaj da se kroz ovaj rad pruže informacije o doprinosu koji savremeno upravljačko računovodstvo daje kada je u pitanju ova, ali i iskonska uloga koju ono ima u procesu donošenja poslovnih odluka u preduzećima. Među mnoštvom novih pristupa obračunu i upravljanju troškovima posebno se ističe jedan. Riječ je o obračunu troškova toka materijala, koji predstavlja jednu od najvažnijih alatki menadžerskog računovodstva životne sredine. Njegova posebnost u odnosu na konvencionalne metode obračuna ogleda se ne samo u tome što daje cjelokupnu sliku o direktnim troškovima otpada, već i u činjenici da omogućava izračunavanje visine izgubljene dobiti koja je, po pravilu, puno veća od visine detektovanih troškova. Uz to, zbog nemogućnosti konvencionalnih metoda obračuna i upravljanja troškovima da precizno identificiraju ovu vrstu troškova, kroz njihovo svrstavanje u kategoriju opštih, upravljačke strukture u preduzećima nemaju tačne informacije o stvarnom iznosu troškova poslovanja, čime ostaju uskraćeni za mogućnost da ciljnim mjerama značajno poprave rezultate poslovanja i istovremeno doprinesu očuvanju životne sredine kroz redukciju količine krupnog otpada, smanjenu emisiju otrovnih materija, smanjeno ispuštanje otpadnih voda i zagađivanje tla. Glavna intencija ovog rada je pružanje informacija o osnovnim obilježjima obračuna troškova toka materijala, njegovim specifičnostima i razlikama u odnosu na konvencionalni obračun troškova, te isticanje njegove sposobnosti da istovremeno doprinese popravljaju rezultata poslovanja, s jedne, odnosno zaštiti životne sredine, s druge strane.

Ključne riječi: obračun troškova toka materijala, rezultati poslovanja, zaštita životne sredine

MATERIAL FLOW COST ACCOUNTING IN SERVICE OF PROTECTION OF THE ENVIRONMENT AND IMPROVEMENT OF BUSINESS RESULTS

Renata Lučić

renata.lucic@efb.ues.rs.ba
Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

In despite to the self-awarded title of the most superior being on the planet, a human (lat. Homo sapiens – wise man), with his relationship towards nature, proved that his mind is not up to the challenge which faces him. Too high pressure of the superiority on the shoulders of the industrially developed society resulted with modern civilization losing the primal connection with nature which existed from the earliest days of the human species. In the crazy race for higher profit, the means were not chosen, and they are still not being chosen, regardless of the consequences they produce. The dramatic scale of the consequences of anthropogenic activities is also shown in the latest report of the UN Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES). In this, so far the most serious warning ever published, it is stated that mankind is the most dangerous threat to the planet from its creation, that the human activities are the cause of sixth mass extinction of species which is happening at this moment on Earth and which will in the upcoming decades lead to extinction of around million herbs and animal species. Besides this, the report identified so-called "new risks" for human lives and property which include air pollution, earthquakes, droughts, devastating fires, floods, diseases, and climate changes. One of the most important steps in the fight for the preservation of life on Earth as we know it is spreading of the information. In connection to this, this paper is an attempt to provide the information on the contribution which the modern management accounting provides in this respect, but also on the primal role it has in the process of business decision making in the companies. Among many new approaches to accounting and costs management, one stands out in particular. That is the material flow cost accounting, which represents one of the most important tools of environmental management accounting. Its specific quality compared to conventional accounting methods reflects not only in providing of the overall image of direct waste costs but also in the fact that it enables calculation of the amount of lost profit which, by rule, is much higher than the amount of detected costs. Besides this, due to inability of the conventional accounting methods and costs management to precisely identify this type of costs, classifying them to the category of general costs, the management structures in companies do not have exact information on actual amount of operating costs, thus they are deprived of the possibility to have the targeted measures to significantly improve the business results and at the same time to make a contribution to the preservation of the environment with reduction of the quantity of the bulky waste, reduced emission of toxic substances, reduced release of wastewaters and soil pollution. So, the main intention of this paper is to provide the information on basic characteristics of the material flow cost accounting, its specific qualities and differences compared to the conventional costs accounting, and pointing out its ability to, at the same time, contribute to improvement of the business result on one side, and to protect the environment on the other side.

Keywords: material flow cost accounting, business results, protection of the environment

STVARANJE I ODRŽAVANJE KONKURENTSKE PREDNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE NA MEĐUNARODNOM TRŽIŠTU

Branislava Narančić Joveljić
branislanarancic@gmail.com
Ekonomski fakultet u Banja Luci

APSTRAKT

Cilj rada je da se utvrdi da u Bosni i Hercegovini postoje potencijali za stvaranje konkurentskih prednosti na međunarodnom tržištu.

Pri izradi rada primenjene su osnovne metode za prikupljanje, obradu i tumačenje podataka kao što su analiza, sinteza, posmatranje, apstrakcija, generalizacija i komparativna metoda.

Rezultati do kojih se došlo u ovom radu su dobra osnova i smernica za dalja istraživanja u oblasti konkurentskih prednosti. Želja je da se pokaže da Bosna i Hercegovina može biti konkurentna na međunarodnom tržištu samo ukoliko postoji spremnost da dođe do promena u razmišljanju svih segmenata društva.

Država je značajan faktor u svim oblastima ljudskog delovanja. Ona ima značajnu ulogu u izboru međunarodne marketing strategije preduzeća. Svaka država stimulira ili ograničava međunarodnu poslovnu aktivnosti na način koji joj najviše odgovara.

Voda, šumsko bogatstvo, zemljište i mineralna bogatstva čine Bosnu i Hercegovinu relativno bogatu prirodnim resursima. To su njene komparativne prednosti u odnosu na okruženje i druge zemlje. Komparativne prednosti Bosne i Hercegovine su i u nizu energetsko sirovinskih grana, kao i u preradi njihovih proizvoda. Ograničeni prirodni resursi pružaju veliki prostor da predstavljaju nacionalnu konkurentsku prednost. Angažovanje i dodatno obučavanje mladog motivisanog radnog kadra, koji je spreman da se usavršava, dugom roku može doneti višestruke koristi u daljnjem sticanju konkurentskih prednosti. Znanje je prednost koja može najviše doneti i od koje polazi otkrivanje novih i iskorištavanje svih ostalih prednosti.

Ključne riječi: konkurentska prednost, prirodni resursi, znanje kao pokretač..

CREATION AND MAINTENANCE OF COMPETITIVE ADVANTAGE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN INTERNATIONAL MARKET

Branislava Narančić Joveljić
branislanarancic@gmail.com
Ekonomski fakultet u Banja Luci

ABSTRACT

The aim of the paper is to identify that in BiH there are potentials for creating competitive advantages in the international market.

Basic methods for data collection, processing and interpretation such as analysis, synthesis, observation, abstraction, generalization and comparative method were applied in the development of the paper.

The results obtained in this paper provide a good basis and guideline for further research in the area of competitive advantage. The desire is to show that BiH can be competitive in the international market only if there is a willingness to change the thinking of all segments of society.

The state is a significant factor in all areas of human action. It plays a significant role in choosing the international marketing strategy of the company. Each country stimulates or restricts international business activities in a way that is most relevant to it. Water, forest resources, land and mineral resources make BiH relatively rich in natural resources. These are its comparative advantages over the environment and other countries. The comparative advantages of BiH are in a number of energy raw materials branches as well as in the processing of their products. Limited natural resources provide ample space to represent a national competitive advantage. Hiring and further training young motivated workforce, who is ready to improve, in the long run can bring multiple benefits in further gaining competitive advantage. Knowledge is the advantage that can bring the most and that is starting to discover new and reaping all the other benefits.

Keywords: competitive advantage, natural resources, knowledge as a driver.

KVALITET U LON POSLOVIMA

Nataša Marković

markovicnatasal39@gmail.com

student II ciklusa

Cviko Jekić

cviko.jekic.efb@gmail.com

Ekonomski fakultet Brčko Univerziteta u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

Poslovi oplemenjivanja (lohn) su jedna od strategija za preduzeća koja teže da jačaju svoju tržišnu poziciju tako što će svoje poslovanje da usmjere ka međunarodnom tržištu. Predstavljaju specifičnu formu partnerskih aranžmana u domenu međunarodne razmjene proizvoda, pri kojoj se neka roba privremeno uvozi ili izvozi, radi njene dalje prerade, dorade ili obrade. Cilj istraživanja je utvrditi značaj i faktore uspjeha domaćih preduzeća u poslovima oplemenjivanja. Metode koje su korišćene u radu su prevashodno vezane za analizu, sintezu i sprovođenje ankete.

Istraživanjem se došlo do podataka da su neka domaća preduzeća iz oblasti industrije tekstila, kože i obuće i dr. uspješna u lohn poslovima i da su razvila dugogodišnju poslovnu saradnju sa kupcima širom svijeta. Praksa je pokazala da su poslovi oplemenjivanja korisni za domaća preduzeća, posebno ona koja su inferirnija u međunarodnim razmjerama jer omogućuju potpunije iskorišćavanje proizvodnih kapaciteta, dostizanje višeg nivoa kvaliteta, osvajanje savremene tehnologije, sticanje znanja i iskustva, dolazak do prijeko potrebne finansijske podrške, smanjivanje troškova obrade inostranog tržišta i sl. Kvalitet izrade, dorade i obrade, poštovanje rokova i maksimalno izlaženje u susret zahtjevima inostranih kupaca čini ih uspješnim.

Ključne riječi: usluge obrade i dorade, inostrani kupci

QUALITY IN LOHN BUSINESSES

Nataša Marković

markovicnatasal39@gmail.com

Master's Degree Student

Cviko Jekić

cviko.jekic.efb@gmail.com

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

Lohn is buisness strategy for companies that want to make their place on market better by going to international market. This type of strategy represents special form in domain of exchanging products (temporarily product is either imported or exported). This is because some products are not finished or they need to be improved. The objective of this research is to establish significance success of domestic corporation. Methods used in this research are tied with analysis and opinion poll.

Doing this research we found out that some domestic corporations (textile industry) are very successful because of Lohn strategy and that they have clients all over the world. It is worth mentioning that domestic corporations, that use Lohn strategy, are far more experienced, their products have better quality, they use modern technology and thanks to that their expenses are lower. Also, worth mentioning is fact that this corporations are doing a lot for their foreign buyers (meeting deadlines and gladly be of assistance).

Key words: the services of additional processing and finishing, foreign buyers

SPONZORSTVO KAO OBLIK PRIVREDNE PROPAGANDE

Eldin Ibrahimbašić

dinoibrahimbasic@outlook.com

student II ciklusa

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Ekonomski fakultet Brčkoo

APSTRAKT

Sponzorstvo kao oblik privredne propagande predstavlja poslovni odnos između pojedinca ili organizacije koja obezbjeđuje sredstva sa jedne strane i pojedinca ili organizacije sa druge strane kao korisnika koji za uzvrat nude neka prava i udruživanje koje se može iskoristiti kao komercijalna prednost. Sponzorstvo treba da privuče pažnju medija, izgradi korporativni imidž, učvrsti odnos sa konkretnom ciljnom grupom, te otvori komunikaciju sa potencijalnim poslovnim partnerima i pruži podršku prodaji proizvoda i usluga.

Cilj rada je da ukaže na potrebu izučavanja oblasti sponzorstva, te da sponzorstvo kao oblik marketing komuniciranja treba preduzećima na tržištu kako bi obezbijedili prepoznatljiv imidž i konkurentsku prednost.

Ključne riječi: sponzorstvo, marketing komuniciranje, privredna propaganda, konkurentska prednost

SPONSORSHIP AS A FORM OF ECONOMIC PROPAGANDA

Eldin Ibrahimbašić

dinoibrahimbasic@outlook.com

Master's Degree Student

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

Sponsorship as a form of economic propaganda is a business relationship between an individual or an organization providing funds on the one hand and an individual or organization on the other as beneficiaries who in turn offer some rights and associations that can be used as a commercial advantage. Sponsorship should attract media attention, build a corporate image, strengthen relationships with a specific target group, and open communication with potential business partners and support sales of products and services.

The aim of the paper is to point out the need to study the field of sponsorship, and that companies need sponsorship as a form of marketing communication in order to provide a recognizable image and competitive advantage.

Keywords: sponsorship, marketing communication, commercial propaganda, competitive advantage

ZNAČAJ RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA U POSTUPKU ODLUČIVANJA

Dubravka Ninković

dubravka.ninkovic2006@gmail.com

student II ciklusa

Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

APSTRAKT

„Informacije su znanje, a znanje je moć“ je jedna od izreka koja se sa pravom koristi već dugi niz godina. Polazeći od pretpostavke da informacija predstavlja moć, postavlja se pitanje o kojoj moći govorimo? Naravno, vrsta moći zavisi od vrste informacija. Prava informacija u pravim uslovima nekome predstavlja ogromnu moć, dok nekome drugom ta informacija ne predstavlja ništa. Iz tog razloga se informacije trebaju znati na pravilan način koristiti i na neki način se njima treba znati upravljati. Svrha ovog rada je da se istraže računovodstvene informacije koje pružaju menadžerima takvu vrstu moći koja im omogućava donošenje ispravnih poslovnih odluka. U ovom radu pokušava se prikazati značaj računovodstvenih informacija u preduzeću tokom procesa poslovnog odlučivanja. Informacija mora biti tačna, fer, istinita i pravovremena.

Ključne riječi: računovodstvo, informacije, odlučivanje, poslovni plan, korisnici računovodstvenih informacija

THE IMPORTANCE OF ACCOUNTING INFORMATION IN THE DECISION PROCEDURE

Dubravka Ninković

dubravka.ninkovic2006@gmail.com

Master's Degree Student

University of East Sarajevo, Faculty of Economics Brcko

ABSTRACT

"Information is knowledge, and knowledge is power" is one of the sayings that has been used for many years. Information in the right conditions represents enormous power for someone, while for others it does not represent anything. For this reason, information should be properly used and managed in some way. The purpose of this paper is to investigate the accounting information provided managers have the kind of power that enables them to make the right business decisions. This paper attempts to show the importance of accounting information in a business during the business decision making process. The information must be accurate, fair, truthful and timely.

Keywords: accounting, information, decision making, business plan, users of accounting information

ICFE-BD⁹⁵2019